

Zakaj vprašati zakaj

?

Silva Kmetič

silva.kmetic@guest.arnes.si

Koraki

- Šolska vloga dokaza
- Primer(a)
- Reševanje
- Umestitev dejavnosti v pouk in izmenjava stališča o različnih pristopih
- Delo z **zaprtimi** problemi, **odprto** raziskovanje ali **vodeno** raziskovanje.

Zakaj...

Zato, ker ...

- En vir raziskovalnih situacij ponujajo 'razlagalni' dokazi.
- Kaj je **razlagalni dokaz**?
  - To je dokaz, ki poleg svoje potrditvene funkcije odkrije povezave med vzroki in posledicami oziroma sistematizira lastnosti vključenih pojmov v izrek ali problem.

Zakaj...

Vedno, včasih, nikoli

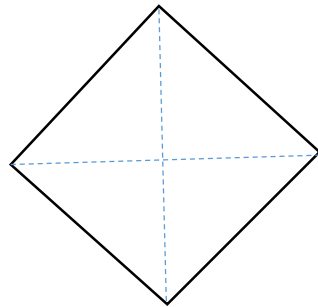
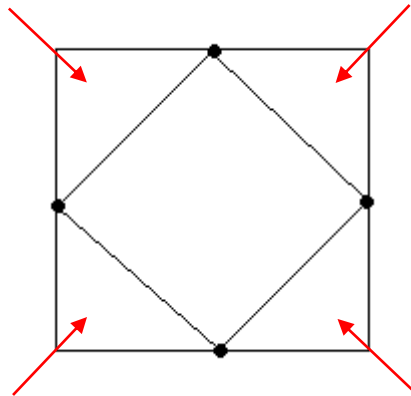
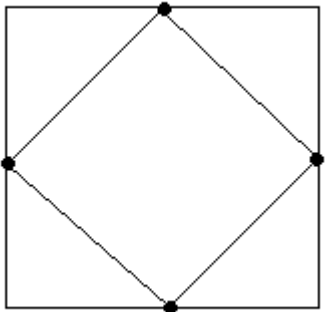
- Zakaj to deluje, zakaj je to pravilo splošno veljavno ...

Pri množenju z 2 je rezultat večje število.	Če kvadiramo liho število, je kvadrat tega števila liho število.
Večkratniki števila 5 so tudi večkratniki števila 10.	Za pravilni večkotnik je število osi simetrije enako številu stranic.
Večji je obseg lika, večja je ploščina tega lika.	Ko množiš število z 10, temu številu na koncu pripišeš števk 0.
Po operaciji odštevanja dobimo število, ki je manjše od prvega števila/zmanjševanca.	Zasuk za eno četrtno kroga v smeri urinega kazalca je enak zasuku za tri četrtnine kroga v nasprotni smeri urinega kazalca.
Večkotnik ima 4 stranice.	Sodo število, ki je večkratnik števila 3, je tudi večkratnik števila 6.

Primer dejavnosti, ki lahko koristi pri razvoju razumevanja matematičnih trditev (pravil) oziroma izrekov.

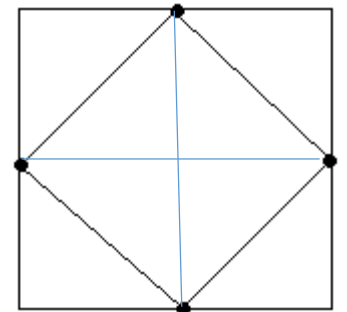
Predformalni ali dejavnostni dokaz

- Vsota notranjih kotov je v trikotniku meri 180° .
  - Dokaz s prepogibanjem papirja.
- Ploščina kvadratu včrtanega kvadrata je polovica ploščine danega kvadrata.

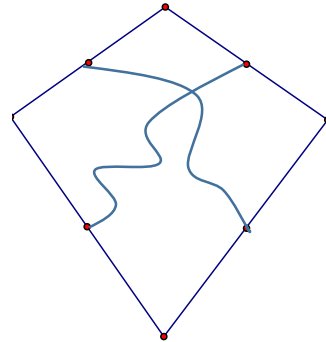
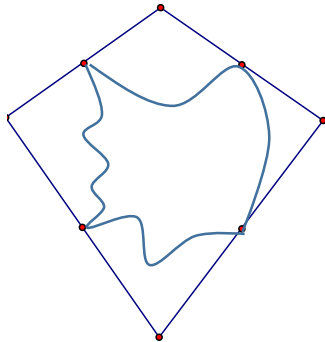
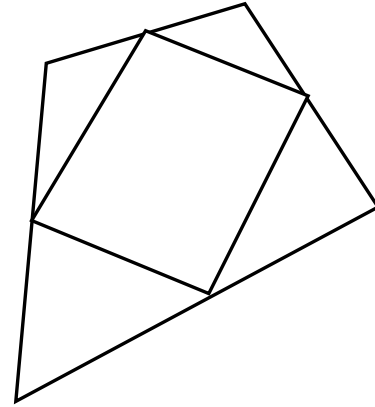
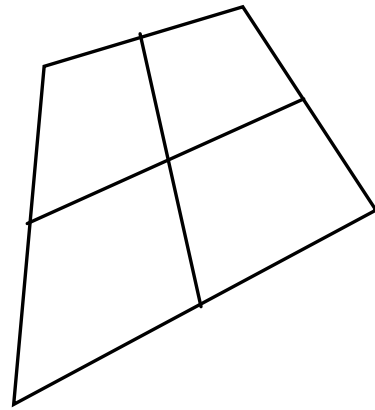
Primer dejavnosti s
prepogibanjem kot
dejavnostni/predformalni
dokaz.

Nadgradnja z
uporabo enakosti
ploščin skladnih
likov

Štirikotniku včrtani lik

- Nariši poljuben konveksni štirikotnik.
- Poišči razpolovišča stranic.
- Poveži razpolovišča stranic.
- Kaj dobiš?

Katere rešitve so pogostejše?

Natančnejša opredelitev izhodišča problema

Štirikotniku včrtani lik

- Nariši poljuben konveksni štirikotnik.
- Poišči razpolovišča stranic.
- Poveži sosednji razpolovišči stranic z daljicami.
- Kaj dobiš?

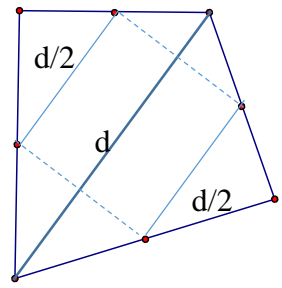
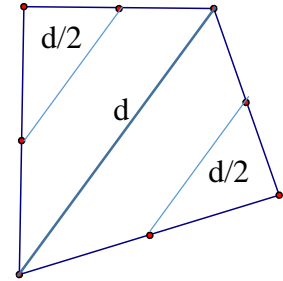
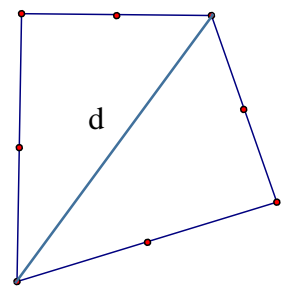
DOKAZ

Izhodišče

Cilj

od-do

Diagonala kot
'pomožni' objekt
poveže pojme.

Povezava med
ostalima
stranicama je
očitna. 😊

Z diagonalo štirikotnika smo povezali vzrok s posledico.

Včrtani srednjici nastalih trikotnikov določata včrtani paralelogram. Srednjici sta dolgi $d/2$ in sta vzporedni isti tretji stranici - izbrani diagonali v nastalih trikotnikih.

Reverzibilna aktivnost po dokazu za učitelja ali učenca

Kvadrat, pravokotnik in romb so posebni primeri paralelogramov.

Vprašajmo se:

Pri katerih 4-kotnikih je včrtani lik kvadrat, pravokotnik ali romb?

Na poti do rešitve spodbujamo glede na situacijo, najpogosteje induktivno.

Izhajamo iz znanih 4-kotnikov, proučujemo včrtane like ter povezave z ugotovitvami na osnovi dokaza.

Poskušamo najti splošno rešitev.

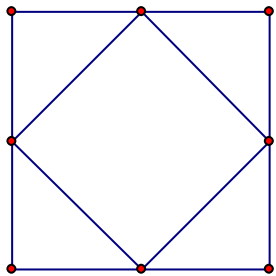
Pomagala na poti do splošne ali delne rešitve.

Znani štirikotniki	Včrtani paralelogrami
kvadrat	
pravokotnik	
romb	

Primer delne rešitve

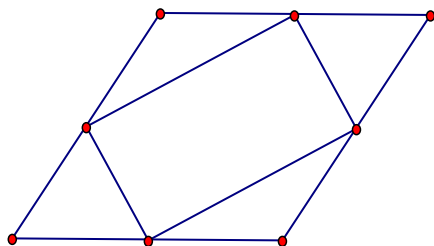
Dani včrtani paralelogram	Iskani štirikotnik
kvadrat	kvadrat
pravokotnik	?
romb	pravokotnik

Skupne lastnosti delnih rešitev

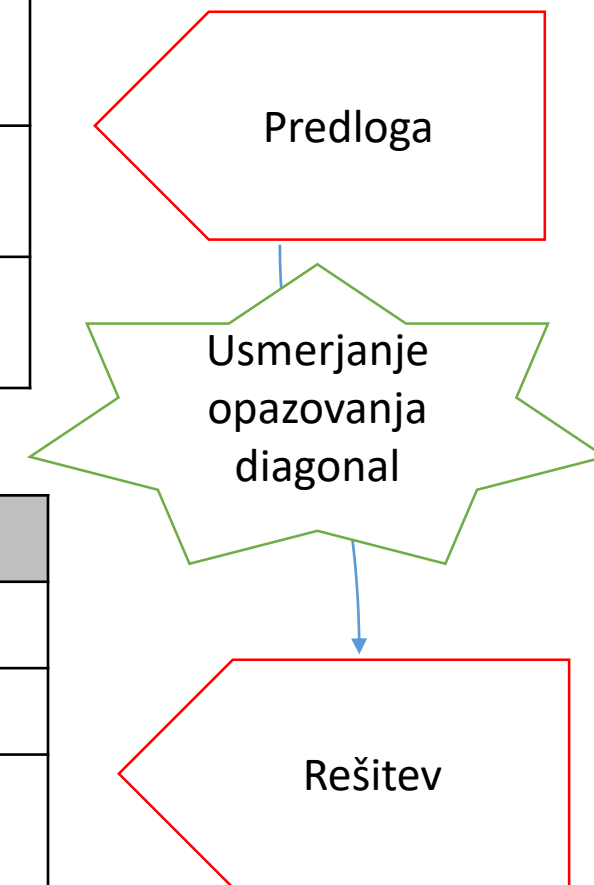
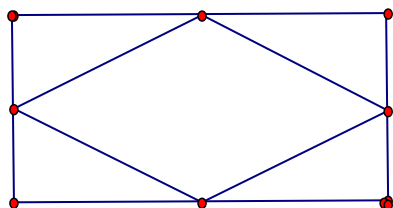
<u>Skupne lastnosti</u>	
<u>Dani včrtani paralelogram</u>	
kvadrat	pravokotnik

<u>Skupne lastnosti</u>	
<u>Iskani štirikotnik</u>	
kvadrat	romb

<u>Skupne lastnosti</u>	
<u>Dani včrtani paralelogram</u>	
kvadrat	pravokotnik
Enaki notranji koti Notranji koti so pravi	

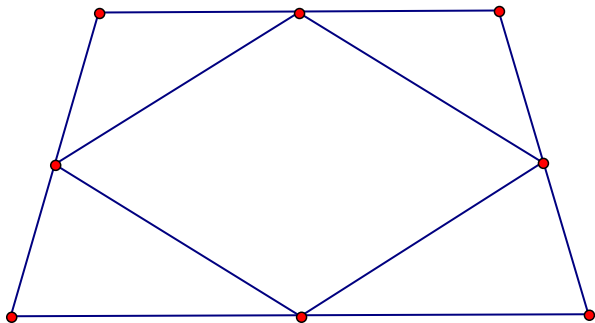
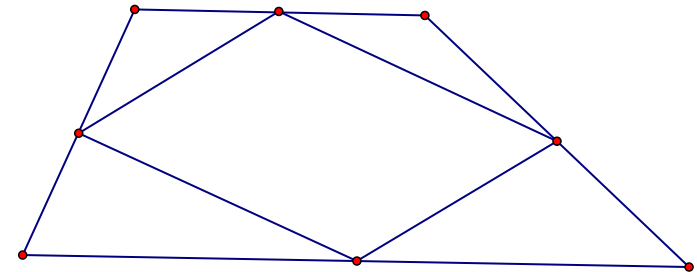
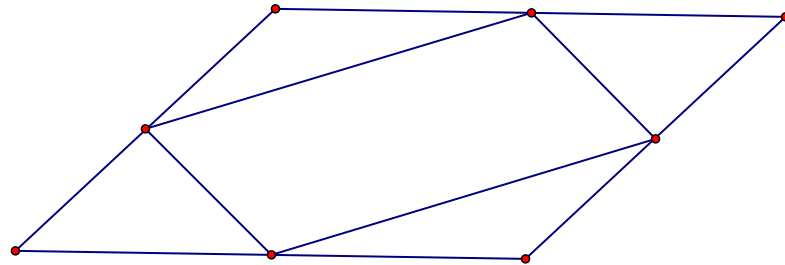
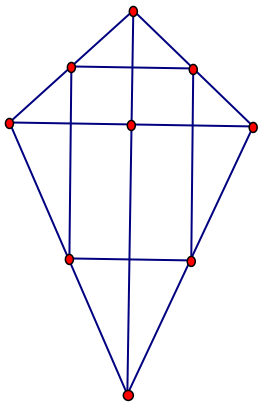
<u>Skupne lastnosti</u>	
<u>Iskani štirikotnik</u>	
kvadrat	romb
Enako dolge stranice Diagonali se sekata pravokotno	

Na induktivni poti ...

do formalnega in splošnega zaključka običajno še sledijo primeri

- deltoida,
- poljubnega paralelograma,
- trapeza in enakokrakega trapeza.

Vizualne slike dajejo ideje, vendar ne prepričajo, zato se je treba pri sklepanju in zaključevanju osredotočiti na diagonali izhodiščnega lika.

Faza na poti do rešitve

<u>Skupne lastnosti diagonal</u>	
Dani včrtani paralelogram	
kvadrat	pravokotnik
Notranji koti so pravi Enaki notranji koti	
<u>Razlike</u>	
Različno dolgi sosednji stranici	

<u>Skupne lastnosti</u>	
Iskani štirikotnik	
kvadrat	romb
Diagonali se sekata pravokotno	
<u>Razlike</u>	
Različno dolgi diagonalni	

Primer delne rešitve

Dani včrtani paralelogram	Iskani štirikotnik
kvadrat (<i>enake stranice, enaki in pravi koti</i>)	kvadrat (<i>enako dolgi diagonalni, pravokotni diagonalni</i>)
pravokotnik (<i>različne stranice, enaki in pravi koti</i>)	romb (<i>diagonalni <u>nista</u> enako dolgi, pravokotni diagonalni</i>)
romb (<i>enake stranice</i>)	pravokotnik (<i>enako dolgi diagonalni</i>)

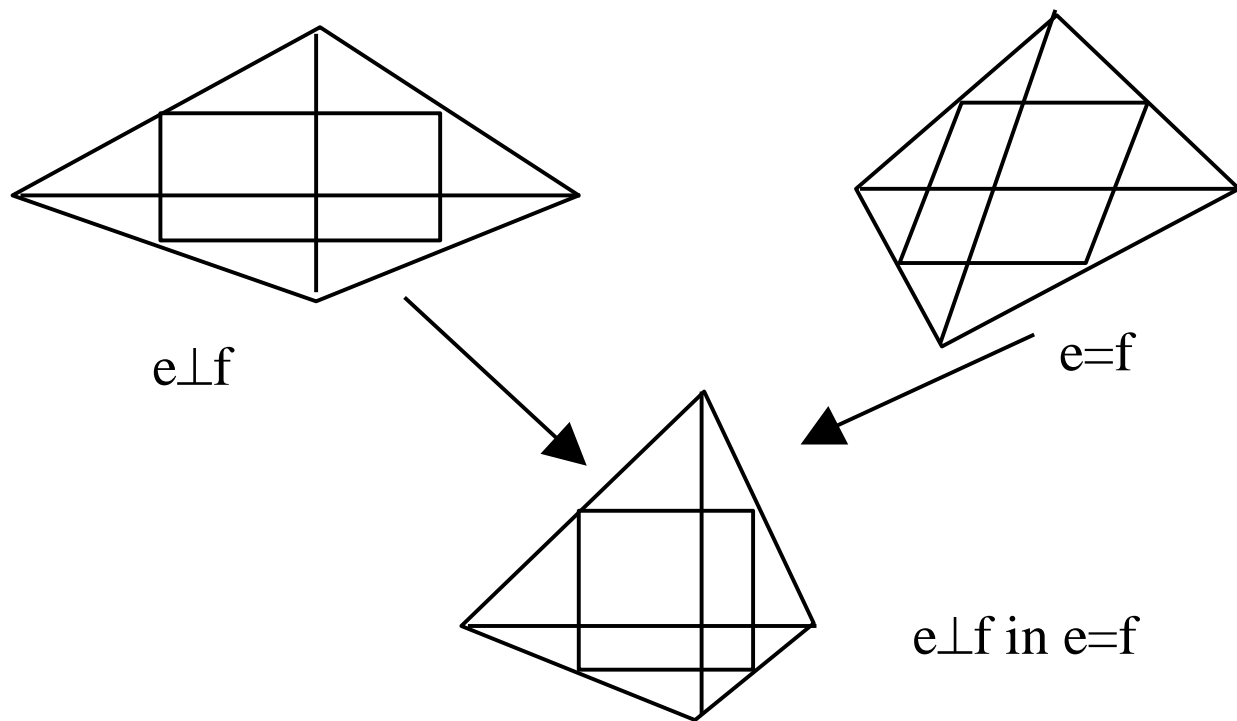
Dani včrtani paralelogram	Iskani štirikotnik
kvadrat	kvadrat
pravokotnik	romb, deltoid
romb	Pravokotnik, enakokraki trapez

Delna rešitev oziroma rešitev v okviru imenovanjih 4-kotnikov.

Dani včrtani paralelogram	Iskani štirikotnik
kvadrat	kvadrat, deltoid z enakima diagonalama, enakokraki trapez s pravokotnima diagonalama
pravokotnik	romb, deltoid
romb	Pravokotnik, enakokraki trapez

Delna dopolnjena rešitev v okviru imenovanjih 4-kotnikov.

Splošna rešitev

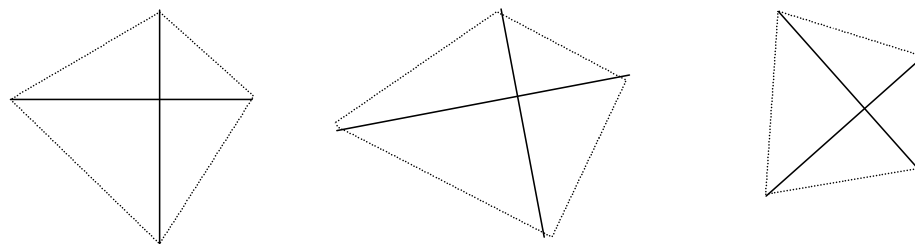

Iskanje konveksnih 4-kotnikov „iz diagonal“.
Napovejte včrtane like. 😊

Enako dolgi diagonali.

Diagonali sta pravokotni druga na drugo.

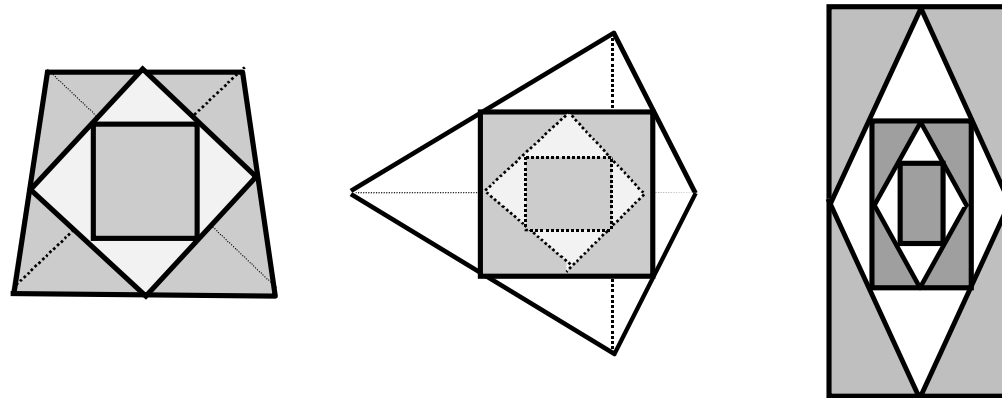

Diagonali sta pravokotni druga na drugo in enako dolgi.

Zaključek

Funkcija dokaza v izobraževanju je tudi v naslednjem:

- dokaz vzpostavlja zveze med pojmi in razvija razumevanje,
- delo z dokazi odpira ideje za nove probleme oziroma njihove razširitve ali posplošitve.

Naj slikice vzpodbudijo nadaljnja vprašanja. Hvala za pozornost, udeležbo in povratne informacije.